

Når miljøpolitik rammer ved køkkenbordet

Af Kurt Skovsted, Strategi- og Virksomhedsrådgiver, Skovsted Agro Board & Recruitment

Den 3. september 2026 skete der noget på Christiansborg, som de fleste danskere formentlig registrerede som endnu en politisk beslutning om miljø, kvælstof og landbrug. For nogle danske familier kan datoen blive husket som den dag, hvor deres fremtid ændrede sig.

Med vedtagelsen af L5 blev grundlaget lagt for en ny udledningsbaseret kvælstofregulering fra 2027. Folketinget kalder selv ændringen et paradigmeskifte. Det er store ord. Men bag kvælstof, retention og udledningsmodeller findes mennesker. Det er dem, denne kronik handler om.

Jeg har arbejdet med danske landmænd og landbrugsvirksomheder i mange år. Jeg har siddet ved køkkenborde, når økonomien ikke længere hang sammen. Jeg har set, hvad der sker, når virksomhed, hjem, identitet og familiens økonomi er vævet sammen – og fundamentet pludselig vakler.

Derfor bekymrer situationen mig. Ikke fordi landbruget skal fritages for miljøkrav. Selvfølgelig skal det ikke det. Danmark skal have et godt vandmiljø, og landbruget skal tage sin del af ansvaret.

Men historien skal fortælles færdig. Vandmiljøet påvirkes af flere kilder, og samtidig er den samlede kvælstoftilførsel fra land til danske kystvande reduceret markant siden 1990. Det betyder ikke, at opgaven er løst. Men det betyder, at der allerede er sket noget.

Alvoren står i lovgrundlaget

Vi behøver ikke overdrive alvoren i L5. Lovgrundlaget rummer selv bestemmelser om ekspropriation, og reguleringen bliver målrettet, så blandt andet bedriftens beliggenhed og jordbundsforhold får betydning for kravene. Det er altså ikke kun vrede landmænd, der siger, at dette kan få alvorlige konsekvenser. Men hvad betyder økonomiske konsekvenser, når vi flytter dem ud af et ministerielt dokument og ind i et almindeligt hjem?

Forestil dig en familie, der gennem 25 eller 30 år har opbygget en landbrugsvirksomhed. De har investeret millioner i jord, stalde og teknologi. De har arbejdet om aftenen, i weekenderne og juleaftensdag. Måske var planen at drive gården frem til 2034 eller 2035. Derefter skulle ejendommen sælges, gælden indfries og resultatet af et helt arbejdsliv være fundamentet for næste del af livet. Måske skulle en søn eller datter overtage. Og pludselig ændres forudsætningerne.

For nogle vil tilpasning være mulig. Andre vil kunne omlægge. Men for andre kan spørgsmålet blive, om virksomheden overhovedet skal fortsætte. Det er her, politik flytter fra Christiansborg og ind ved køkkenbordet. Hvad siger man til sin ægtefælle? Hvad siger man til børnene? Hvordan fortæller man familien, at gården måske skal sælges, og hjemmet forlades tidligere end planlagt? Og hvad siger man til sig selv, når man efter 30 år i samme erhverv står

med spørgsmålet: Hvad skal jeg så? Hvad kan jeg – og hvem vil have mig? Det spørgsmål findes ikke i et regneark. Det stopper ikke ved gårdspladsen.

Danmarks Statistik opgør mere end 71.000 beskæftigede alene i landbrug og gartneri. Hertil kommer maskinstationer, smede, elektrikere, foderstoffirmaer, dyrlæger, slagterier, transportvirksomheder, rådgivere og håndværkere. Samlet set vurderes det til ca. 200.000. Når landbrugsvirksomheder reducerer eller lukker, kan konsekvenserne derfor brede sig: færre arbejdspladser, mindre lokal omsætning og på længere sigt et svagere grundlag for købmanden, institutionerne, skolen og foreningslivet. I årevis har vi talt om at skabe udvikling og arbejdspladser uden for de største byer. Den diskussion kan blive aktuel igen.

En dansk salat i Montenegro

I sommer var jeg på ferie i Montenegro – omkring 2.500 kilometer og 25 timers bilkørsel hjemmefra. Efter ankomsten gik vi i et lokalt supermarked. Og dér lå den: salaten, vi kunne købe til aftensmaden. Den var fra Danmark. Jeg måtte trække på smilebåndet. Salaten havde tilbagelagt omtrent den samme rejse gennem Europa som os. Men oplevelsen illustrerer også et paradoks. Vi kan i Danmark beslutte at reducere vores fødevarerproduktion og stille meget høje miljø- og klimakrav. Det kan der være gode grunde til. Men vi holder ikke op med at spise. Det gør resten af Europa heller ikke.

Hvis produktionen reduceres ét sted, men efterspørgslen består, må vi derfor også interessere os for, hvor produktionen så finder sted, under hvilke vilkår – og hvor langt fødevarerne skal transporteres. Den danske salat i Montenegro beviser ikke, at al dansk produktion er bedre for miljø og klima. Men den bør få os til at stille spørgsmålet: Hvad opnår vi samlet set, hvis fødevarerproduktionen flytter, mens forbruget består? Klimaet stopper ikke ved den danske grænse. Det gør fødevaremarkedet heller ikke.

Verden bliver også skabt gennem DR og TV 2

Og så er der medierne. For mange danskere er DR og TV 2 de vigtigste vinduer til den politiske virkelighed. Derfor har de ikke bare indflydelse. De har også et betydeligt ansvar. Jeg mener, at debatten om dansk landbrug alt for ofte er blevet reduceret til modsætninger: miljø mod landbrug, natur mod produktion. Landbruget har også et ansvar. Der er blevet sagt og skrevet ting fra erhvervets side, som har skuret i ørerne og ikke har øget forståelsen. Men mediernes opgave er netop ikke at vælge den enkleste fortælling. Den er at udfordre den.

Når en professor eller ekspert udtaler sig, bør journalisten spørge: Hvad er vedkommende ekspert i? Hvad ved vi? Hvad er en modelberegning? Hvad er en antagelse? Hvor stor er usikkerheden? Og hvilke økonomiske og menneskelige konsekvenser kan følge? Ekspertise i havmiljø er ikke automatisk ekspertise i landbrugsøkonomi, ejendomsværdier eller livet i et lokalsamfund. Det samme princip bør gælde alle erhvervs- og befolkningsgrupper.

Jeg har selv lært noget af denne debat. Næste gang lærerne, sygeplejerskerne, psykiatrien eller en anden gruppe bliver gjort til problemet, vil jeg være mere tilbageholdende med at

dømme ud fra overskrifter og få minutters fjernsyn. For måske er virkeligheden mere kompliceret.

Nu kommer virkeligheden

L5 blev vedtaget den 3. september med 119 stemmer for og 34 imod. Det er demokratiets beslutning, og landbruget skal nu forholde sig til den. Nogle skal investere. Nogle skal omlægge. Nogle kan fortsætte næsten som hidtil. Og andre må måske overveje salg eller afvikling langt tidligere, end de havde forestillet sig.

Til landmanden vil jeg derfor sige: Tal med familien. Tal med banken og rådgiverne. Få konsekvenserne beregnet for netop din virksomhed. Vent ikke på, at virkeligheden træffer beslutningen for dig.

Og til resten af Danmark: Når vi næste gang hører ordet "landbruget", så husk, at der bag ordet findes mennesker. Mennesker med børn, ægtefæller, medarbejdere, gæld, drømme og planer for fremtiden. Man behøver ikke være enig med landbruget. Man behøver heller ikke være enig med mig. Men et samfund skal kunne stille store krav til miljøet og samtidig interessere sig for de mennesker, der bærer konsekvenserne. Hvis mennesker må forlade deres virksomhed, deres hjem eller det erhverv, de har brugt et helt liv på at opbygge, skal deres historie også være en del af regnestykket.

Ikke som en fodnote.

Men som mennesker.